

MAMMOGRAFI

Screening for brystkræft

Invitation til mammografi

Du inviteres hermed til en mammografi (røntgenundersøgelse af dine bryster). Alle kvinder i alderen 50-69 år får tilbudt mammografi hvert andet år. Formålet med screeningsundersøgelsen er at redde liv ved at finde brystkræft og celleforandringer tidligt.

Tilbud om undersøgelse

Mammografi er en røntgenundersøgelse, der kan vise, om du har forandringer i dine bryster. Det kan være ansamlinger af væske, godartede knuder og små forkalkninger, men kan også være egentlige kræftknuder. Nogle kræftknuder kan være så små, at du endnu ikke kan føle dem med hånden.

Du kan få mere at vide om mammografiundersøgelsen ved at læse denne pjece. Hvis du ikke ønsker information eller undersøgelse, kan du kontakte din lokale screeningsklinik og melde dig fra ordningen. Herefter vil du ikke modtage flere invitationer. Hvis du melder dig fra, vil det naturligvis ikke påvirke din mulighed for at få undersøgelse og behandling, hvis du selv mærker en knude. Du kan til enhver tid tilmelde dig screeningsordningen igen.

Sundhedsstyrelsen har lavet en samlet afvejning af fordele og ulemper, og anbefaler på den baggrund, at alle kvinder i alderen 50-69 år tilbydes mammografiundersøgelse for at opspore brystkræft tidligt. Tilbuddet bliver givet på baggrund af videnskabelige undersøgelser, der viser, at der kan reddes liv ved undersøgelsen.

For og imod mammografi

Der kan være både gavnlige og skadelige virkninger ved en mammografiundersøgelse. Det er din beslutning, om du vil tage imod tilbudet om undersøgelse, for kun du kan vurdere, hvad der vejer tungest for dig.

FOR mammografiundersøgelse

- **Redder liv:** Hvis kræftceller påvises tidligt, før de har spredt sig i kroppen, kan man forbedre chancerne for at overleve. Videnskabelige undersøgelser tyder på, at der reddes ca. 6 fra at dø af brystkræft for hver 1.000 kvinder, der deltager i screeningen².
- **Bedre behandlingstilbud:** Hvis et tilfælde af brystkræft bliver opsporet og behandlet i et tidligt stadium, vil der være bedre mulighed for at kunne tilbyde brystbevarende operation. Samtidig vil en eventuel medicinsk behandling ofte være mindre belastende.

IMOD mammografiundersøgelse

- **Overdiagnostik:** Overdiagnostik betyder, at der opdages kræftceller, som ikke ville udvikle sig til sygdom, hvis de ikke var blevet opdaget. Man har endnu ingen metode til at finde ud af, om en kræftcelle vil medføre sygdom eller ej. Videnskabelige undersøgelser tyder på, at ca. 13 ud af 1.000 kvinder, der deltager i hele screeningsprogrammet med mammografi vil blive udsat for overdiagnostik. Overdiagnostik kan føre til overbehandling, der kan være alt fra fjernelse af knuden i lokalbedøvelse til mere omfattende brystoperation og efterbehandling, se side 6.
- **Falsk alarm:** Hvis mammografiundersøgelsen viser forandringer, vil kvinden ofte blive indkaldt til yderligere undersøgelser. I de fleste tilfælde viser det sig, at forandringerne er godartede, og at det altså var falsk alarm.
- **Falsk tryghed:** Ikke alle kræftknuder kan opdages ved mammografiundersøgelsen. Søg derfor læge, hvis du selv finder en knude i brystet, også selv om du for nylig har været til mammografi.

Uroen mens man venter

Selve undersøgelsen og tiden, mens man venter på svar på undersøgelsen, kan medføre frygt og uro. Det er forskelligt fra kvinde til kvinde, om uroen bliver for stor, eller om den er overkommelig.

Du må afveje, om selve undersøgelsen og venten på svar vil gøre dig urolig i en grad, du ikke kan acceptere, eller om undersøgelsen tværtimod vil give dig større ro og sikkerhed.

! Tal med andre om det – fx din læge – hvis bekymringen om brystkræft fylder uforholdsmæssigt meget eller varer længe.

Selve undersøgelsen

Sådan foregår mammografi

For at kunne se detaljer og eventuelle små forandringer ved mammografiundersøgelsen er det nødvendigt, at kirtelvævet i brystet ligger fladt mod røntgenapparatet. Det sker ved, at man trykker dine nøgne bryster mellem to plader, mens røntgenbilledet tages. Undersøgelsen er kortvarig, men nogle kvinder oplever, at det gør ondt, især hvis brystet i forvejen er ømt eller spændt.

Det er specialuddannet personale, der udfører mammografien. Læs på pjecens bagside, hvordan du får svar på undersøgelsen.

Nogle indkaldes til ny undersøgelse

Ca. 26 ud af 1.000 kvinder bliver indkaldt til en mere omfattende, supplerende undersøgelse. Mange kvinder danner knuder, ansamlinger af væske, eller små forkalkninger, som er godartede. Ved en mammografiundersøgelse kan harmløse, godartede forandringer være svære at skelne fra kræftknuder i brystet, se næste side.

De fleste kvinder bliver urolige over at blive genindkaldt. Men tænk på, at der i de fleste tilfælde er tale om en godartet tilstand.

! Hvis sygdommen bliver opsporet og behandlet tidligt, vil der være bedre mulighed for at kunne tilbyde brystbevarende operation. Samtidig vil behovet for medicinsk behandling være mindre.

Yderligere undersøgelser

De yderligere undersøgelser, du kan blive indkaldt til, er:

Lægeundersøgelse

Lægen vil spørge, om du selv har bemærket forandringer i dine bryster. Lægen vil undersøge dine bryster og føle efter eventuelle knuder. Desuden vil der blive taget røntgenbilleder af dine bryster fra flere vinkler.

Ultralydsundersøgelse

Hos kvinder med meget kirtelvæv kan det være svært at se på røntgenbilledet, om der er tegn på brystkræft. Er der tvivl, vil man ofte supplere med en ultralydsundersøgelse, hvor dine bryster undersøges ved hjælp af lydbølger. Der er ikke noget ubehag ved dette.

Vævsprøve eller celleprøve

Hvis man finder en knude i brystet, kan man tage en vævsprøve eller en celleprøve for at finde ud af, om knuden er godartet, eller om der er tale om kræft eller celleforandringer, der kan udvikle sig til kræft. Prøven bliver taget ved, at lægen med en nål tager noget væv ud af selve knuden. Prøven bliver derefter undersøgt i mikroskop på laboratoriet. Du får derfor ikke svar på prøven samme dag, som den bliver taget.

Fjernelse af knude

Hvis der efter en vævsprøve eller celleprøve fortsat er tvivl om knudens art, kan man anbefale, at hele knuden bliver fjernet og sendt til undersøgelse, så du kan få en sikker diagnose. Dette er et mindre indgreb, der oftest foregår i lokalbedøvelse, og er ikke det samme som en brystbevarende operation.

! Mange af de kvinder, der indkaldes til ny undersøgelse, har ikke brystkræft.

Kort om brystkræft

Stigende alder og arvelige forhold kan give øget risiko for at udvikle brystkræft. Men mange kvinder får brystkræft, uden at man ved hvorfor.

Symptomer

Brystkræft opdages ofte af kvinden selv, fordi hun mærker en knude i brystet. Andre symptomer kan være hudforandringer på brystet, udsivning af blodig eller klar væske fra brystvorten eller hævede lymfeknuder i armhulen. Der er sjældent smerter eller ubehag før meget sent i sygdomsforløbet.

Forløb

Fra der opstår kræftceller, og til de eventuelt vokser til en knude, kan der gå lang tid. I en del tilfælde udvikler kræftcellerne sig aldrig til en kræftsygdom. Men der er risiko for, at kræftcellerne spreder sig til lymfekirtlerne i armhulen og gennem blodet til andre organer.

Behandling

Brystkræft kan i mange tilfælde behandles med en brystbevarende operation, hvor knuden og vævet omkring bliver fjernet, mens resten af brystet bevares. Muligheden for at foretage en brystbevarende operation afhænger af knudens type, størrelse og placering samt brystets størrelse. En anden mulighed er at fjerne hele brystet (mastektomi).

Efter operationen kan kvinden blive tilbudt strålebehandling og/eller medicinsk behandling for at nedsætte risikoen for, at sygdommen vender tilbage.

Hos de fleste af de kvinder, der har fået fjernet hele brystet, vil man kunne genskabe brystet ved at indsætte et implantat.

Hvor sikkert er svaret?

Selv om ingen undersøgelse er fuldstændig sikker, har du grund til at føle dig mere tryk, hvis du får at vide, at mammografi-billedet er normalt.

Omvendt – hvis du får at vide, at du skal til en ny undersøgelse – er det ikke ensbetydende med, at du har kræft. Hos nogle kvinder er det svært på et røntgenbillede at se forskel på godartede forandringer og tidlige stadier af brystkræft. I de fleste tilfælde vil den nye undersøgelse vise, at du ikke har kræft.

! Uanset hvilket svar, du får: Søg altid læge, hvis du mærker en knude eller andre symptomer fra brystet i form af smerter, hudforandringer, sår, udsivning af blodig eller klar væske fra brystvorten eller hævede lymfeknuder i armhulen.

Falske svar

Når det gælder falske prøvesvar, taler man om:

- **Falsk alarm (falsk positivt svar):** Du bliver genindkaldt til nye undersøgelser, og det viser sig så, at du ikke har ondartede forandringer i brystet. På side 5 kan du læse om de undersøgelser, du kan blive genindkaldt til.
- **Falsk tryghed (falsk negativt svar):** Du får besked om, at mammografien er normal, selv om du har brystkræft. Det kan fx skyldes, at brystkræften skjuler sig i tæt kirtelvæv, eller at kræften er hurtigvoksende og derfor kan udvikle sig inden næste mammografiscreening.

Mere om mammografien

Undgå pudder og talkum

Du bør undgå at bruge talkum, pudder og creme den dag, du skal undersøges, da det kan gøre det vanskeligt at bedømme billederne.

Hvis du har brystimplantater

Brystimplantater kan vanskeliggøre en mammografi. Hvis implantatet ligger bagved brystmusklen, så fortæl det til personalet forud for undersøgelsen. Ofte kan undersøgelsen gennemføres alligevel, idet personalet forsøger at skubbe implantatet, så det ikke skjuler for brystvævet. Du skal dog være opmærksom på, at der er en lille risiko for, at implantatets kapsel kan bryde ved undersøgelsen, selvom risikoen er meget lille. Kvinder med implantat foran brystmusklen kan som regel ikke undersøges med mammografi.

Brystet tager ikke skade af trykket

Ved mammografi bliver brystet presset sammen mellem to plader. Det kan være ubehageligt, men det skader ikke brystvævet.

Strålerne – du får kun en meget lille dosis

Røntgenstråler kan i sig selv give en lille risiko for at udvikle kræft, men stråledosis ved mammografi er ubetydelig og opvejes af de liv, der reddes ved mammografi-screeningen.

Hvis der er flere i familien med brystkræft

Hvis der er flere i ens familie, der har haft brystkræft, kan man have en større risiko for at få det selv. I så fald bør din risiko vurderes af en læge med særlig viden om arvelighed og brystkræft, og du kan blive rådet til at gå til kontrol oftere end andre kvinder på samme alder.

Mammografi forebygger ikke brystkræft

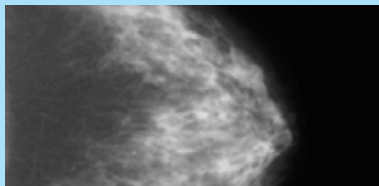
Du nedsætter ikke din risiko for at få brystkræft ved at deltage i mammografi-screening. Mammografi kan ikke forebygge brystkræft, men kan afsløre kræft tidligt, hvor behandlingsmulighederne og chancen for overlevelse er langt bedre.

Mammografi er bedst til at finde kræft i fedtvæv.

Ultralyd er bedst til at finde forandringer i kirtelvæv.

Hos kvinder med meget kirtelvæv kan det være svært at se på en mammografi, om der er tegn på brystkræft.

Men de fleste kvinder i alderen 50-69 har ikke længere hormonproduktion, selvom nogle alligevel har en del kirtelvæv.

Dit brystvæv består af både kirtelvæv og fedtvæv. Yngre kvinder har mere kirtelvæv end ældre. Når hormonproduktionen ophører med alderen, er der tendens til, at kirtelvævet forsvinder og erstattes af fedtvæv.

Screening i tal

Brystkræft i tal

- I 2011 fik 4.600 kvinder brystkræft, og ca. 1.300 døde af sygdommen¹.
- Ca. 2.500 af sygdomstilfældene ses hos kvinder i alderen 50-69 år¹.
- Der forebygges ca. 6 dødsfald af brystkræft, hver gang man screener 1.000 kvinder².
- Ca. 13 ud af 1.000 kvinder, som følger mammografiscreeningen i 20 år, vil blive udsat for overdiagnostik og overbehandling (se nedenfor)

Undersøgelsen i tal

Sundhedsstyrelsen har valgt at lægge meget vægt på resultaterne fra en omhyggelig, uafhængig engelsk vurdering af den videnskabelige litteratur. Den engelske rapport vurderer, at man opnår nedenstående ved at invitere 1000 kvinder i alderen 50 år til at deltage i mammografiscreening gennem 20 år:

- 932 af kvinderne vil få at vide, at undersøgelsen var normal evt. efter supplerende undersøgelser².

- 68 af kvinderne vil få at vide, at de har en kræftsygdom – heraf vil 13 være overdiagnostik² (se også nedenfor)
- 4 dødsfald som følge af brystkræft vil blive forebygget.

Overdiagnostik

Overdiagnostik betyder, at der opdages kræftceller, som ikke ville have udviklet sig til en kræftsygdom, hvis de ikke var blevet opdaget. Det skal understreges, at der er megen debat om, hvor stor overdiagnostikken egentlig er. Man har i øjeblikket ikke metoder til at finde ud af, hvilke kræftceller, der vil medføre sygdom, og hvilke der ikke vil.

Yderligere informationer

Se Sundhedsstyrelsens hjemmeside: www.sst.dk

Referencer

1. Cancerregistret og Dødsårsagsregistret. Statens Serum Institut.
2. The Benefits and Harms of Breast Cancer Screening: An Independent Review, 2012.

Praktiske oplysninger

© Komiteen for Sundhedsoplysning, 2013. *Manuskript:* Sundhedsstyrelsen og Komiteen for Sundhedsoplysning. *Illustrationer:* iStock. *Layout:* Peter Dyrvig Grafisk Design. *Tryk:* Scanprint.

Komiteen for Sundhedsoplysning